

Wewnętrzne i zewnętrzne wyzwania dla niezależności banku centralnego

Streszczenie popularno-naukowe

Niezależność banku centralnego jest od późnych lat dziewięćdziesiątych powszechnie akceptowanym standardowym elementem instytucjonalnych ram polityki pieniężnej. Powodem tej akceptacji jest osadzone w teorii ekonomii przekonanie, iż niezależność banku centralnego od polityków pozwala na łatwiejsze uzyskiwanie przez bank centralny stabilności cen, bez której trudno mówić o stabilności makroekonomicznej.

Jednak politycy w wielu krajach nie pogodzili się zbyt łatwo z utratą bezpośredniej kontroli nad ważną częścią polityki gospodarczej, jaką jest polityka pieniężna. Stąd też stosunkowo często możemy zaobserwować próby wywierania przez nich wpływu na prawnie niezależne banki centralne. Najczęstszym sposobem wywierania takiego wpływu jest uwzględnienie w procesie nominacji władz banku centralnego (lub innego ciała podejmującego decyzje z zakresu polityki pieniężnej) politycznych sympatii i ideologicznych przekonań. Polityka pieniężna wymaga raczej wyrafinowanych podstaw analitycznych, stąd prawne wymagania stawiane kandydatom do ciał decyzyjnych banków centralnych zwykle określają również pożądane wykształcenie i doświadczenie zawodowe. Ze względu jednak na wagę banku centralnego i rolę, jaką on odrywa w systemie instytucji państwowych, decyzje o nominacjach podejmowane są zazwyczaj przez najwyższe władze państwowe (korona, prezydent, parlament), często działające wspólnie. W planowanym przez nas badaniu postaramy się zweryfikować występowanie takich wpływów sprawdzając, czy cechy indywidualne członków polskiej Rady Polityki Pieniężnej oraz prezesów banków centralnych w innych krajach, w tym również rozmaite formy ich związków z rządem i innymi instytucjami politycznymi, wpływają na dwa ważne zjawiska: po pierwsze, na podejmowane przez nich decyzje z zakresu polityki pieniężnej, a po drugie, na wzajemne oddziaływanie polityki pieniężnej i fiskalnej.

Drugi generalny element naszego badania dotyczy tego, czy podejmowana przez wiele banków centralnych, w tym i przez Narodowy Bank Polski, tzw. niekonwencjonalna polityka pieniężna, która pojawiła się na dużą skalę w czasie wielkiego kryzysu finansowego 2008+, a później w czasie pandemii, nie przyczyniła się do pojawienia się kolejnego zagrożenia dla niezależności banku centralnego. Polityka ta bowiem nie oddziaływała w jednakowy sposób na wszystkie sektory gospodarki i grupy podmiotów gospodarczych, a więc miała ona charakter quasi-fiskalny. W związku z tym, iż argumenty uzasadniające niezależność banku centralnego dotyczą tylko polityki pieniężnej, wychodzenie banków centralnych poza ten obszar uzasadnia zdaniem niektórych polityków i ekonomistów ograniczenie ich niezależności. W naszym badaniu zbadamy tę kwestię sprawdzając, czy skala ekspansji niekonwencjonalnej polityki pieniężnej mierzona zmianami wielkości bilansów banków centralnych wpłynęła w jakikolwiek sposób na indeksy ich prawnej niezależności. Wyniki przeprowadzonej ankiety wskażą, jakie zagrożenia dla niezależności banku centralnego identyfikują ekonomiści w związku z prowadzeniem przez banki centralne niekonwencjonalnej polityki pieniężnej.